Motion

1982/83: 2245

Eric Hägelmark och Kerstin Ekman
Förbättrade förmåner åt värnpliktiga m. fl. (prop. (1982/83:115)

Värnpliktsförmånskommittén konstaterar i sitt betänkande (Ds Fö 1982:4, Förmåner till värnpliktiga m. fl. under grundutbildning), att förmånssystemet bör garantera ekonomisk och social trygghet för den värnpliktige och för dem av hans anhöriga som är beroende av hans inkomster. Proposition 1982/83:115, som i stort följer kommitténs förslag, är ett steg i rätt riktning när det gäller att tillförsäkra den värnpliktige en dräglig ekonomisk standard.

Dagens system för värnpliktsförmåner och också det system som blir konsekvensen av propositionens förslag kan dock karaktäriseras som ett svåröverskådligt lapptäcke där det ej går att få en övergripande bild av de olika förmånerna. Detta är ett problem för de värnpliktiga, då det gör det svårt för dem att veta vilka förmåner de har och vilka bidrag de är berättigade till. Även för myndigheter och ansvariga politiker är det här ett problem då det är svårt att jämföra de värnpliktigas standard med övriga gruppers, vilket medför svårigheter när man diskuterar de värnpliktigas ekonomiska situation. Folkpartiet anser därför att på lång sikt någon form av värnpliktslön bör införas.

Förplägnadsersättning

Syftet med ersättningen är att den värnpliktige, när han under vissa förutsättningar inte äter på förbandet, själv skall kunna klara sin mathållning. Propositionen föreslår att den nuvarande ersättningen 15 kr. per dag höjs till 20 kr. per dag.

Kommittén föreslog 25 kr. per dag med motiveringen att ett grundläggande krav skall vara, att ersättningen motsvarar de faktiska kostnader den värnpliktige har för mat under ledigheten. Folkpartiet delar detta synsätt och föreslår att ersättningen skall räknas upp till 25 kr. per dag, vilket överensstämmer med konsumentverkets beräkningar av livsmedelskostnaderna för en vuxen man (januari 1982).

Inkvarteringsersättning

Om den värnpliktige inte bor i egen bostad, kan förbandschef enligt nuvarande bestämmelser under vissa förutsättningar hyra en bostad åt honom för högst 300 kr. per månad. Om den värnpliktige utnyttjar sin egen bostad, utgår ett månatligt hyresbidrag med 50 kr. under förutsättning att

han inte uppbär bostadsbidrag enligt familjebidragslagen.

Kommittén pekar på att hyresnivån varierar på olika orter och att det torde vara svårt att i framför allt storstäderna hyra en bostad för högst 300 kr. per månad. Man anser därför att beloppsgränsen per månad bör slopas och att regeln skall vara att bostad skall förhyras till lägsta möjliga kostnad. Kommittén föreslår också att hyresbidraget räknas upp till 100 kr. per månad och att bidraget inte görs avhängigt av om bostadsbidrag utgår. Enligt förslaget bör också beklädnadsersättningen räknas upp till aktuellt prisläge.

Föredragande anger att "det ankommer på regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att bestämma ersättningarnas storlek". Med denna formulering är det oklart vilka principer som skall gälla när ersättningarnas storlek skall bestämmas. Vi anser att dessa principer bör följa kommitténs förslag vad gäller förhyrning av bostad till lägsta möjliga kostnad, uppräkning av hyresbidrag till 100 kr. per månad samt uppräkning av beklädnadsersättning till aktuellt prisläge. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Beträffande hyresbidragets avhängighet av bostadsbidrag ansluter vi oss till propositionens förslag.

Resor

Propositionen följer kommitténs förslag att slopa systemet med vpl 10-resor och i stället öka antalet fria resor till hemorten till en resa per vecka. Vpl 10-resorna har inneburit stora administrativa kostnader, och de fördelar som vinns genom en omläggning är uppenbara.

Föredraganden anser emellertid inte att de nya reseförmånerna skall gälla för värnpliktiga under repetitionsutbildning och för civilförsvarspliktiga. Hänsyn tas då inte till det förhållandet att i dessa grupper också finns ett antal studerande som har en dagersättning som med endast 3 kronor överstiger ersättningen för värnpliktiga i grundutbildning. I praktiken blir det omöjligt för de studerande att resa hem över huvud taget, om platsen för repetitions- eller civilförsvarsutbildning ligger långt från hemmet.

Någon besparing kommer knappast att uppnås, eftersom de indragna resorna skall vägas mot att civilförsvarsanläggningarna i stället måste hållas öppna på helgerna. Detta innebär då kostnader för vaktpersonal, kökspersonal samt full kosthållning. Folkpartiet anser att förmånen med fria resor bör gälla också värnpliktiga under repetitionsövning samt civilförsvarspliktiga. Med hänsyn till att dessas utbildning endast omfattar mellan 14 och 32 dagar bör förmånen begränsas till en resa per 14 dagar.

I propositionen anges att det som f. n. bör vara möjligt att byta ut fria resor mot lokala eller regionala månadskort eller motsvarande färdhandlingar. På en del orter i landet är utnyttjandet av sådana månadskort begränsat så att de inte gäller alla tider. Begränsningen inträder oftast på de tider på fredagar

och söndagar då det är möjligt för värnpliktiga att utnyttja korten. Föredraganden skriver att en smidig anpassning av reglerna för resornas utnyttjande bör möjliggöra för den värnpliktige att resa hem under sin fritid.

Då en sådan anpassning av reglerna är av yttersta vikt för de värnpliktiga anser vi att föredragandens formulering är alltför vag. Det är angeläget att slå fast att regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer skyndsamt bör inleda förhandlingar med berörda regionala och lokala kollektivtrafikbolag så att förändringar kommer till stånd. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Kontant arbetsmarknadsstöd

Enligt nuvarande bestämmelser jämställs värnpliktstjänstgöring med två månaders förvärvsarbete i kvalifikationshänseende för kontant arbetsmarknadsstöd (KAS). För erhållande av KAS erfordras fem månaders förvärvsarbete. Krav har rests att värnpliktstjänstgöring bör jämställas med fem månaders förvärvsarbete. Kommittén pekar på behovet av att frågan tas upp till behandling snarast. Flera tunga remissinstanser, socialstyrelsen, SACO/SR, LO, värnpliktiga arbetsgruppen och vapenfria arbetsgruppen, delar kommitténs uppfattning.

I propositionen uttalas att frågan om KAS bör tas upp i annat sammanhang, men ingenting sägs om tidpunkten. Folkpartiet anser att denna fråga bör behandlas skyndsamt med hänsyn till de svårigheter de nu aktuella stora ungdomskullarna kommer att möta i det rådande läget på arbetsmarknaden. Detta bör ges regeringen till känna.

Folkpartiet har under senare år i flera sammanhang aktualiserat frågor om effektivare utnyttjande av totalförsvarets personalresurser. Särskilt civilförsvaret har i sin krigsorganisation personal som inte fått en tillräcklig utbildning i fredstid. Inom det militära försvaret däremot utbildas ett betydande antal värnpliktiga som sedan inte krigsplaceras. Grundtanken i förslagen från folkpartiet har varit att ingen skall utbildas längre än som verkligen behövs för krigsuppgiften.

Dessa frågor har ett klart samband med frågan om värnpliktsförmåner, eftersom färre antal tjänstgöringsdagar för värnpliktiga – genom utbildning av färre värnpliktiga och/eller avkortning av utbildningstid för vissa av dem – ger ökat ekonomiskt utrymme till ersättning åt de kvarvarande. För både samhället och individerna måste detta anses vara positivt.

Hemställan

Med hänvisning till det ovan anförda hemställs

1. att riksdagen beslutar att förplägnadsersättningen skall räknas upp till 25 kr. per dag,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anges om principer för bestämmande av kostnad för förhyrning av bostad utanför förband, nivå på hyresbidrag samt uppräkning av beklädnadsersättning,
3. att riksdagen beslutar att en fri resa per 14 dagar skall utgå till värnpliktiga under repetitionsutbildning och till civilförsvarspliktiga,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om förhandlingar med regionala och lokala kollektivtrafikbolag samt
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att frågan om kvalificering till kontant arbetsmarknadsstöd snarast bör behandlas.

Stockholm den 24 mars 1983

ERIC HÄGELMARK (fp) KERSTIN EKMAN (fp)